

Libertarianizm

28 kwietnia 2011

Libertarianizm to filozofia oraz styl politycznego myślenia postulujący nieograniczoną swobodę dysponowania własną osobą (samoposiadanie) i własnością, o ile tylko postępowanie to nie ogranicza swobody dysponowania swoją osobą i własnością komuś innemu (wedle zasady: wolność twojej pięści musi być ograniczona bliskością mojego nosa lub twoja wolność kończy się tam gdzie zaczyna moja). Fundamentem libertarianizmu jest zasada nieagresji.

Najczęściej jest uważany za skrajną wersję liberalizmu.

HISTORIA LIBERTARIANIZMU

Wstępne założenia libertarianizmu w USA opracował Jay Albert Nock (1870-1945). Utożsamiał on przymus stosowany przez państwo z działalnością przestępczą, argumentując że państwo jest legalnym monopolistą w zakresie popełniania zbrodni (dokonywanych pod pozorem wymierzania kary) i kradzieży (pod pozorem nakładania podatków).

W okresie powojennym do popularyzacji myśli libertariańskiej przyczyniła się emigrantka z ZSRR Ayn Rand (1905-1982), autorka powieści „The Fountainhead” („Źródło”) (1942) i „Atlas Shrugged” („Atlas zbuntowany”) (1953). Stworzyła ona tzw. filozofię obiektywistyczną, zainspirowaną logiką Arystotelesa oraz antropologią i etyką Nietzschego. Paradoksalnie sama Rand ostro protestowała przeciwko łączeniu libertarianizmu z jej filozofią obiektywistyczną, ponieważ sama określała swoje poglądy jako zdecydowanie prawicowe, co kłóciło się z anarchistycznym nastawieniem do świata wielu libertarian (w szczególności liderów tego ruchu z lat 60. i 70. XX w. jak: Murray Rothbard, Karl Hess czy Samuel Edward Konkin).

W latach 70. i 80. XX w. nastąpił rozwój myśli libertariańskiej, głównie za sprawą takich instytucji jak:

Reason Foundation, Cato Institute, Institute of Humane Studies oraz pism „The Objectivist”, „The Freeman”, „Libertarian Studies”. Jednym z czołowych myślicieli tego okresu był Robert Nozick, autor głośnej książki „Anarchia, państwo, utopia” z 1971, powszechnie odebranej jako polemika z poglądami Johna Rawls’a. Część polityków libertariańskich znalazła swoje miejsce w administracji prezydenta R. Reagana.

Obok politycznego nurtu libertarianizmu rozwijał się także jego radykalny nurt antypolityczny i stricte anarchistyczny związany głównie z osobami Wandy MacElroy, Carla Watnera (twórców pisma „The Voluntaryist”) czy Samuela E. Konkina (twórcy The Agorist Institute i Movement of Libertarian Left).

WOLNOŚCIOWA TRADYCJA

Libertarianie uważają siebie za jedynych spadkobierców wolnościowej tradycji Zachodu. Czerpią obficie z liberalizmu klasycznego (John Locke, Frederic Bastiat), austriackich ekonomistów (Ludwig von Mises, Friedrich August von Hayek) oraz pewnych elementów amerykańskiego anarchoindywidualizmu (Lysander Spooner, Benjamin Tucker). Od tych pierwszych czerpana jest pochwała wolnego rynku i prawa własności, a od drugich – krytyka państwa oraz przymusowego opodatkowania. Jednak podstawową sprzecznością libertarianizmu z anarchoindywidualizmem jest odrzucenie laborystycznej teorii wartości. Wiara w wolny rynek, zaczerpnięta od liberałów (oraz analiza ekonomiczna) prowadzi ich do postulatu demontażu instytucji państwowych na skalę niespotykaną w innych teoriach politycznych. Niekiedy libertarianizm jest uważany za synonim liberalizmu klasycznego, co jest błędne i prowadzi do częstych nieporozumień oraz marginalizacji poglądów szkoły austriackiej na rzecz monetaryzmu.

SAMOPOSIADANIE

Według filozofii libertarianizmu, każdy człowiek jest wyłącznym posiadaczem swojego życia. Ich zdaniem, zanegowanie

tego założenia oznaczałoby zezwolenie na przyznanie innym osobom prawa do ingerowania w jego życie.

AKSJOMAT NIEAGRESJI

Jest to kolejne, podstawowe założenie libertarianizmu. W libertarianizmie naruszenie wolności drugiej osoby nazywane jest agresją. Według omawianego aksjomatu jednostka nie może inicjować agresji; może jej użyć tylko w wypadku, gdy inna osoba jako pierwsza zainicjuje agresję. Krótko mówiąc, użycie siły jest dopuszczalne wyłącznie w celu samoobrony.

PRAWO WŁASNOŚCI

Z uznaniem wolności człowieka oraz zasady samoposiadania łączy się uznanie prawa własności jako jednego z praw naturalnych. Własność jest tu rozumiana jako ogół dóbr wytworzonych przez człowieka, jak również tych uzyskanych na drodze podarunku lub dobrowolnej wymiany. Jako, że w libertarianizmie własność uznana jest za nierozłączną część wolności, kradzież staje się formą inicjowania agresji, łamiącą wyżej wymieniony aksjomat. W związku z tym każdy posiadacz danego dobra (i jedynie on) ma nieograniczone prawo do dysponowania swoją własnością.

WOLNY RYNEK

Zwolennicy libertarianizmu uznają wolny rynek za optymalną formę organizacji społeczeństwa, opartej na wyborze, dobrowolnych umowach oraz niepodlegającej przymusowi. Toteż postulują praktycznie całkowite poddanie mechanizmom rynkowym wszystkich gałęzi gospodarki, w tym szkolnictwa i służby zdrowia (w dalszej części szerzej omówione zostaną poszczególne gałęzie).

NIE MA PRZESTĘPSTWA BEZ OFIARY

Wolnościowcy wyznają zasadę „nie ma przestępstwa bez ofiary”, w myśl której takie zjawiska jak prostytutka, posiadanie i używanie narkotyków czy gry hazardowe nie powinny być karane,

lecz podlegać zasadom wolnego rynku; w myśl tej zasady niedopuszczalne są też jakiekolwiek formy cenzury – wolność słowa powinna być nieograniczona. Libertarianie w tym przypadku zwracają uwagę również na irracjonalność i nieefektywność kryminalizacji omówionych tutaj zjawisk, powołując się na fakt, że nałożone zakazy tak naprawdę nie zwalczyły ich, a wręcz spowodowały, że niebezpieczni przestępcy zaczęli zajmować się handlem narkotykami oraz stręczycielstwem, czerpiąc z nich spore zyski.

PAŃSTWO

Kwestia istnienia państwa jest głównym przedmiotem sporu pomiędzy dwoma głównymi nurtami libertarianizmu: minarchizmem i anarchokapitalizmem. Minarchiści dopuszczają istnienie państwa minimalnego oraz pozostawienie w jego gestii funkcji takich jak siły zbrojne, policja i wymiar sprawiedliwości. Anarchokapitaliści natomiast uważają, że usługi te mogą i powinny być świadczone przez prywatne przedsiębiorstwa lub dobrowolne stowarzyszenia, natomiast istnienie jakiegokolwiek rządu jest potencjalnym zagrożeniem dla wolności (oraz złem moralnym).

PIENIĄDZ

Poglądy libertarian odnośnie pieniądza są zazwyczaj zbieżne ze zdaniem przedstawicieli tzw. szkoły austriackiej, wedle której emisja pieniądza winna być domeną prywatnych banków komercyjnych. Generalnie wszystkie odłamy libertarian są zgodne w tym, iż rząd nie powinien zajmować się kwestiami monetarnymi.

EDUKACJA

Zdaniem libertarian, państwowe systemy edukacyjne nie sprawdzają się. W tym przypadku najczęściej powołują się na regularnie spadający poziom edukacji w XX-wiecznych Stanach Zjednoczonych oraz na fakt, że usługi świadczone na wolnym rynku bez interwencji państwa odznaczają się wyższą jakością,

niż te państwowe. Libertarianie są przeciwni również ministerstwu edukacji, odgórnie narzuconym przez państwo programom szkolnym oraz obowiązkowi szkolnemu; w tym ostatnim przypadku zwracają również uwagę na fakt, że w niektórych rodzinach dobrowolna edukacja indywidualna bądź domowa przyniosłaby lepsze skutki.

SŁUŻBA ZDROWIA

Służba zdrowia, jako gałąź gospodarki, miałaby zostać zastąpiona prywatnymi firmami świadczącymi usługi zdrowotne, a obowiązkowe ubezpieczenia zdrowotne miałyby ustąpić miejsca dobrowolnym.

WŁASNOŚĆ INTELEKTUALNA

Kolejny wewnętrzny spór wśród libertarian jest spowodowany różnicą zdań na temat własności intelektualnej. Jej obrońcami byli przede wszystkim obiektywiści: Ayn Rand, David Kelley, Murray Franck. Wolnościowymi zwolennikami byli także: Andrew Galambos, J. Neil Schulman. Najważniejsi infoanarchiści w ruchu libertariańskim to: Samuel Edward Konkin, N. Stephan Kinsella. Zaś Murray Rothbard popierał część prawa autorskiego dotyczącej kopiowania, ale stanowczo sprzeciwiał się patentom.

Źródło: [Wikipedia](#)